

Кінець кохання

Янко Єсенський

Новела

Переклад: Ганна Пашко

Була неділя. Пообіддя. Пора неприємна — зимова. Сніг, щойно випавши, танув під південним вітром. Дерева та дахи будинків почорніли. У бляшаних наріжних ринвах на будинках видзвонювали краплини. Сумна картина: клопоть попелястого неба, гола стіна сусіднього будинку, білі одноманітні поля за низькими гонтовими дахами, жовта майстерня з комином — викликала в людини важке, гнітюче почуття.

Мені було важко на душі. Я пішов із гомінкої вітальні. Там мені було ще важче. Навіщо вона весь час переслідує мене своїми таємничими поглядами? Могла б зрозуміти, що всьому кінець. Третій вечір я уникаю її, а вона ніяк не може збагнути...

Я підклав у грубку кілька полінячок і присунув фотель. Від вітальні долинав спів і сміх.

А який веселий я був, коли прийшов сюди. Я вмовився поруч неї лише для того, щоб ніхто нічого не помітив. Вона — самі веселощі та люб'язність. Не треба було мені там сидати. Невже я відчуваю ще якусь іскорку? Погляну на її обличчя трохи згори — може, воно мені сподобається? Побачу на ньому те, чого не помічав досі? Навряд. Але таки сідаю й беру її руку. Хочу ввести в оману себе і збиваю її з пантелику. Не можу й словечка мовити до неї. А от з панночкою-господинею розмовляти було б легко. Вона цікава. Які в неї дивні очі. Якись мінливі, ніби з тоненького, прозорого серпанку. Непевного кольору. То вони наче півонії, то трішечки ясніші, то наче гаптовані тонесенькими блакитними нитками, а то раптом чорні. Дивні очі. А брови, як то кажуть, нещасливі. Довгі, майже з'єднані на перенісці. Я б їй тільки сказав: "Панночко, у вас нещасливі брови!" Як вишукано зачесані її чорні коси. Самі дрібненькі хвильки. На правій скроні — тоненька голуба жилка. Мені треба було сісти поруч неї.

Поруч Елени — нізащо в світі. Якийсь жаль мене огортає, а може, докори сумління. Коли-не-коли перекидаємося пустим слівцем.

І все ж я залишився поруч Елени й шепнув їй на вухо, коли розпочали гру:

— Я пропоную вам Брадного. Чи, може, ви бажаєте когось іншого?

— Ні-ні. Я пропоную вам себе. Гаразд?

— Гаразд.

Ліворуч мені знову дісталася Елена. Я хотів був покинути її, але вона почервоніла й затримала мене. Мені було прикро. Я відчув, що червонію. "Що тепер вони про нас подумують?" — майнуло мені в голову. Я немовби читав їхні думки: "Оці двоє червоніють. Дивіться, які вони закохані. Таке кохання не приховати". Дурні, якби-то вони знали...

Заграли танок. Панночку-господиню підхопив молодий нотар із сусіднього села. Низенький на зріст, огрядний білявий панок. Закружеляв з нею посеред утвореного

кола. Видно було, що він почувався не дуже добре, але хотів показати себе кавалером веселим, гречним і сміливим. Чому б то йому не вести танок? Він не знав, як має поводитися з партнеркою, і зніяковіло запитав у панночки:

— Яку zvolите?

— Байдуже! Заспівайте на власний смак.

— Тоді ось цю!

— Починайте!

— Я, з моїм голосом?!

Кінець кінцем панночка-господарка завела:

Парубійко, лютеранин...

Коло рушило й заспівало, поволі пливучи праворуч.

"А як мене виберуть, — міркував я, — то якої заспіваю? Аби тільки не з Еленою. Хай би з будь-ким, аби тільки не з нею. Вона заведе високо, голосно, тоненько. Всі почують, який у неї неприємний голос. Здивуються, як ото я можу кохати її з отаким голосом. І коли б то я хоча б іскорку відчував... Як вона тягне мене... Руку мені стисла... Неприємний голос..."

Пісню доспівали. Ті, що кружляли посередині, про щось перешіптувалися. Передчуття не зрадило мене. Панночка-господиня обрала мене, а нотар — Елену. Я став посеред кола. "Але якої заспівати, якої? Швидше, швидше! Тільки не сумної! Бо одразу ж подумують казна-що. Якоїсь веселої, дуже веселої... Але саме зараз нічого не спадає на думку! Ех, який же я!"

Камінь на камені... —

завів хтось у колі. Я голосно підхопив у тон:

На камені камінь...

У вітальні залунала протягла, сентиментальна пісня:

А на тім камені ще один камінь...

Слушна нагода. Зараз я перейду на той бік. Зачекаю, поки вона обернеться. Я опинився поруч панночки-господині. Елена — навпроти мене.

— Ах, ви бідолаха! Де це ви опинилися? — зустріла мене панночка-господиня.

— Нарешті поруч вас! — І я вклонився їй поважно, низенько. Вона теж уклонилася.

— А тепер я вас не відпущу, — сказала вона, — хоч ви залюбки помінялися б...

— З ким?

— Ач який святий!

— Ну-бо скажіть. Бачите, як мене тішить, що я опинився поруч вас.

— Невже!

— Атож. Хоч ви й не вірите, проте я радий. Саме вам я хотів сьогодні щось сказати. І не комплімент — не думайте. Аби тільки нас не розлучили. — І я стиснув її пальці, витягуючи її з кола і обертаючись до неї. Вона засміялася.

— Чому саме мені?

— Ви сьогодні справили на мене враження. Стривайте. Невже ви гадаєте, що я намагаюсь улестити вас? Кінець кінцем, ми розмовляємо з тим, з ким хочемо

розмовляти. Ви на щось натякали, коли хотіли, аби я з кимось помінявся. Ви гадали, що я залюбки танцював би з Еленою. Вам було прикро, й тому ви сказали мені про це. Ви гадали, що мені з вами не дуже добре, і ваш гонор був уражений тим паче, що ви не маєте, як то кажуть, постійного кавалера, хоч ви цілком на нього заслуговуєте. Кавалера, який завжди приділяв би вам увагу. Він міг би не говорити ані словечка — аби тільки був завжди поруч вас, — і що більше їх було б, то краще. Ви могли б вибирати поміж них. Хіба ви не заздрили їй, коли натякали на моє залицяння до неї? Перепрошую, що я так одверто...

— Аж надто відверто! Прошу вас, годі-бо... То що ж далі?

Коло повернуло й рушило ліворуч. Посеред кола була Елена з якимось урядовцем. Вона не дивилася на мене, і я відчув полегкість. Панночка-господиня дивилася кудись убік. Мені знову впали в очі хвильки на її косах та її біле личко з характерним профілем. Вона хутенько глянула на мене й ще раз запитала:

— Що ж далі?

"Ви гарна", — кортіло мені відповісти, але я тільки знову стис її пальці:

— Знаєте, брехня дуже поширена серед суспільства, — мовив я вголос, — але тут її немає. Тут існує лише форма, етикет, проте панії повинні звикати не тільки до компліментів.

— Ах, до компліментів!

— Ви гарна. А які у вас рожеві нігтики. Очі то голубі, то чорні. Цікаві... А брови... Бачте, я залюбки говорив би про все це, але мені неприємно говорити про це так, як годилося б — з почуттям. Про почуття краще мовчати, а коли вже говорити, то десь у куточку, де ніхто не підслухає і де темно — щоб не соромитися. Бо й так, коли після цього вийдеш на світло, тобі соромно. Чистісінький katzenjammer[1].

— Що ви, власне, хочете сказати?

— Гаразд... Культ жінок уже не модний. Емансипація, рівноправ'я; тож пробачте, що я осмілюся стати з вами на рівну ногу. Прошу поради. Але ви нікому не кажіть, що я у вас просив поради. Будь ласка, порадьте, як мені припинити залицяння. Як припинити залицятися до дами, кавалером якої я був довго, аби не вразити її марнолюбство і не викликати зловтіхи в інших. Вони не пошкоднують її...

Підійшов високий юнак у пенсне і повів у танок панночку-господиню.

— Порадите згодом! — гукнув я, схопивши юнака за руку. Рука в нього була дуже холодна. "Чому вона так вабить мене сьогодні? — міркував я. — Я бачив її не раз і не двічі, але сьогодні вона просто зачарувала мене. Я міг би навіть освідчитись їй у коханні. І треба ж було прийти цьому дурневі, щоб розлучити нас. Коли б вона була щира, то пройшла б тур і повернулася б назад... Ач — Еленка! Як люб'язно всміхається. Аж голову схилила й наслухає. Аби ж то вона знайшла собі кавалера! Так легко було б тоді піти, не вражаючи її самолюбства та марнославства... А як же мені знову дістатися до панночки-господині?"

Принесли покришку. Гості знову сіли, і одна з паній почала роздавати імена. Чоловікам — жіночі, жінкам чоловічі. Я знав, що мені вона дасть ім'я Елена, а Елеві —

Мілош. Так і сталося. Панночка зупинилася передо мною і, не думаючи довго, сказала:

— Ви будете Елена.

— А чому ж це?

— Самі знаєте.

— Дайте мені краще ім'я Ольга.

— Ні-ні, ви будете Еленою! — і відійшла.

Гадає, що я досі кохаю Елену. А от до панночки-господині мені вже не дістатися. Шкода. Саме сьогодні я охоче розмовляв би з нею.

Панночка, що роздавала імена, зупинилася перед Еленою, і я почув, як вона назвала її Мілошем. Елена, сміючись, кивнула головою, ніби це її дуже потішило.

Вона й досі ще плекає якусь надію. Жаль дивитися на це. Я повинен нарешті їй сказати, щоб не мучила ані себе, ані мене. Але ж як? Ціле місто балакає про мої поважні наміри, про таємні обіцянки, а я раптом скажу їй таке. Найкраще було б десь зникнути й мовчати, аж поки всі забудуть. А зараз кожне тільки й торочить мені: Елева, Елена, завжди Елена, повсюди Елена. Ніби це їх дуже цікавить. Треба мені вирішити: або так, або так. Принаймні їй неодмінно треба розкрити очі... Адже вона, мабуть, усе це відчуває, але жене геть цю думку, як надокучливу осу. Думає: не може цього бути — адже я така, як два місяці тому, — а тоді він надіслав мені троянди.

Був чудовий осінній день, і мені заманулося надіслати їй той букет посильним з готелю. Як вона мала зрадіти і як радів я, коли побачив ці квіти в неї на грудях! Тепер це видається мені майже кумедним. Яка наївність, яка чутливість і слабкість!

— Елено! — гукнув хтось.

Це був її голос. Я мигцем, недбало глянув у її бік. Покришка крутилася посеред вітальні. Ніхто не підбіг підхопити її, і вона впала.

— Фант, фант! — загукали навколо. До мене підійшла панночка з капелюхом. Тільки тепер мені сягнуло, що саме я повинен був підхопити покришку.

— Прошу фант, замислений добродію!

Я віддав перстень.

— А ви й справді замислений, — сказала панночка-господиня, нахилившись до мене через сусідку. Вона сиділа друга од мене.

— Я чекаю на пораду, бо сам собі ради не можу дати.

— Я вам поради не дам. Самі розплутуйтеся.

— Ви немилосерда.

— Як і ви. Роздмухали полум'я і лишили горіти. То що, гарний вогник? Подобається вам?

— Не гріє.

— Загасить його й не бавтєся ним. Бо це негарно.

— Я вам усе пояснив би, але не маю змоги. Коли б ви не зважали на пересуди, то сказали б мені: "Ходімо до ванькирчика, поясніть мені все". Чи не так, панночко? — звернувся я до сусідки, через яку ми перемовлялися. — Коли ми самі не допомагаємо дамі вдягти пальтєчко, то хай вона попросить нас. Ми залюбки услужимо їй, але не

треба сподіватися на нашу увагу повсякчас. Хай дама сама натякне нам. Коли їй хочеться порозмовляти з юнаком, хай вона скаже: "Добродію, ідіть-но сюди, до каміна, я хочу з вами поговорити", Еге ж? Ні? Атож, у нас такі нековирні манери. Ви скажете, що дамі так не личить. Але ж це застарілі погляди...

— Елено! — знов озвалось у вітальні.

Я знехотя підвівся й підхопив покришку. Розглянувся довкола. Елена вже сиділа. Це вона розкрутила покришку. І знов мені стало якось прикро на серці, але тут я зрадів. Викличу панночку, що сидить між нами, і повернуся до панночки-господині.

— Йозефе!

— Нарешті я знову поруч вас, — мовив я, сідаючи, і мені було радісно, але мене викликали знову. Я знову зміг підійти до неї аж під час перерви. Вона сиділа біля рояля й грала:

Коли б то я могла, я не тужила б...

Я сів поряд і дивився на її руки та на блискучу поверхню рояля. Там відбивалися довгі спотворені пальці та ясно-рожеві рукава. Кілька дам підійшли ближче, серед них і Елена. Вона тримала в руках карти.

— Чирвовий туз — це кохання, — мовила вона й поглянула на мене. — Чирвовий туз найбільше пасує до кохання, чи не так?

— Атож, — потвердив я.

"Що це з нею і що зі мною? — подумки дивуюся я. — Адже вона ніколи такою не була. Завжди така тиха й сором'язна. Тільки "так" або "ні". А зараз без упину сміється. Тільки її і чути. І знову на ній ота її ясна сукня з великими кумедними бантами... На шиї в неї одіпнувся гаплик. Яка вона бридка... і весь час на мене позирає".

— Отже: сімка, валет... — заходилася Елена розкладати карти, — король, виновий туз, дев'ятка... Ніяк не випадає. — І вона засміялася знову.

Я підвівся, щоб піти. Я помалу відступав, поки вона розкладала карти на маленькому філігранному столикові з альбомами та листівками...

Вона негарна, коли сміється. Високо здіймає губу, аж усі кутні видно... Але чому я помітив це сьогодні й не помічав досі? Вона була б гарна з сумним і застиглим, як у статуї, обличчям. Чорна сукня й букет запашних фіалок... Та ні, ні, все марно. Вона мені більше не подобається. Вона весь час дивиться на мене й намагається опинитися поруч.

— Пане Краткий, пане Краткий! Стривайте! — гукнула Елена услід мені. — Це стосується саме вас і мене.

Я нечемно вдав, ніби не чую, і підійшов до гурту молодиків, що стояли в кутку вітальні, курили й стиха розмовляли між собою. Пристояв там трохи й непомітно зайшов до ванькирчика.

Сутінки поволі оповивали подвір'я, вікна, кімнати. Кути потемніли. У великій кахляній грубі гоготів вогонь, кидаючи крізь дверцята відблиски на підлогу та на стіну. Так хороше сидіти в м'якому фотелі й міркувати. Але моя думка — гнітюча, тривожна, настирлива... Елена повсюди докучає мені. Мені погано з нею, вона отруює

найприємніші хвилини. Вона й досі гадає, що я кохаю її. Хоч як це прикро, але я повинен пробудити її від сну. Я повинен так учинити. Тільки як, як? І чому все це скоїлося? Ніби хто вхопив моє серце, перевернув — і все з нього висипалося. Але сталося це не одразу. Почуття тануло поволі, і я вже з порожнім серцем довго ходив біля Елени, намагаючись примусити себе до того, до чого не можна примусити: кохати її. Не дуже скоро я це збагнув. Далі прикидатись я не можу — ні заради неї, ні заради себе. Я повинен сказати їй усе — повинен. Зараз вона заважає мені на кожному кроці. Потім це минеться. Але в чому полягає причина зміни? Адже в залюбки зустрічався з нею. Чи вона змінилася? Колись вона була така ж сама, тільки дещо тихіша, сором'язливіша... І я уявив собі, яка вона була колись. Завжди трималась осторонь, не сміялася, не розмовляла. Слухала, як інші гомонять, сміються, кокетують, лихословлять. Сама вона — ніколи. Я бачив тільки її добрі великі очі, які вона ніколи не зводила на мене. Вона ховала їх, наче боялася глянути на вогонь, що може обпекти її. Це вабило мене. Мені кортіло зазирнути в душу невинної дитини, що вже починала пробуджуватися. Я уявив собі улюблений образ. На серці мені стало солодко. Ще й досі приємно згадати той образ. Ах, а які несміливі були прояви почуття! Згадки зринають у моїй пам'яті одна за одною. Куди поділася їхня палкість? Навіть жаринки не лишилося... Ось Елена йде вниз по вулиці. На ній круглий капелюшок з червоними стрічками, вуаль у чорну цяточку, коричневе пальто. Наче зараз бачу її. Ми зустрічаємося. Вона намагається триматися поважно, але видно, що їй приємно й хочеться усміхнутися. Вона подає руку й червоніє. Йдемо разом, і я радію, що можу йти поруч неї. Чудові були ті хвилини. А біля брами сум мене узяв, ніби я бачив її востаннє.

— Коли ви вийдете, Еленко?

— Як не буде холодно, то ввечері.

— Прогулятися?

— Так.

— Тільки вийдіть неодмінно.

Такі прості слова, проте вони мали сказати їй, що я дуже радітиму, коли вона вийде.

— Якщо не вийдете, то прогуляймося зараз.

— Я вийду.

— Прошу, хоч двадцять кроків...

— Ні. Прощайте!

Я простягнув їй руку, і мені було тяжко, сумно. Я ніс її з собою у своїх думках, тобто вона понесла з собою мої думки. "Вона гадає, — міркував я, — що бозна-як зогрішить, коли, дійшовши додому, піддасться умовлянням і пройде з молодиком іще двадцять кроків".

Якось я попросив у неї фотографію. Вона пообіцяла, а потім протягом місяця забувала її удома.

— Бачите, яка ви забудькувата.

— Але завтра неодмінно принесу.

— Забудете.

— Ні.

Таки не принесла. Кінець кінцем сказала:

— Розумієте, це неможливо. У вас її можуть побачити інші. Що тоді вони подумують?

— Її не побачить ніхто.

— Тоді я принесу.

Не принесла.

— Мама була вдома, а при ній я не могла.

— Не могла! — мовив я докірливо. — Ви просто не хочете мені її дати, та й годі.

— Чому ж то? Та коли я навіть узяла б її, то як би вам віддала?

— О боже, як! Хіба завжди всі на вас дивляться... Підемо до хорového гуртка або на репетицію. Покладете мені в кишеню.

— Гаразд, я принесу фотографію, але класти її в кишеню якось незручно.

— Дасте мені в руку. Або краще візьміть її завтра. О пів на сьому я теж вийду. Тоді вже буде темно. Віддасте. Гаразд?

— Гаразд.

Одного разу вона таки принесла й віддала мені фотографію. Збентежено видобувала її з кишені пальта. Обгортка на фотографії зашурхотіла. Еленка злякалася... Як я тоді марнував час, сам того не помічаючи! Треба мені піти до якоїсь крамниці. Навпростець туди кроків п'ятнадцять. Та ні, я йшов не навпростець, а манівцями, повз їхній будинок. Може, побачу її у віконці. Відчинить вона вікно, і я подам їй руку, погляну їй у вічі п почую її голос.

Я знав усі камені перед їхнім будинком. І зараз знаю, який вигляд має кожен з них. Один — вичовганий, одному бракує половини, два камені — червонясті. На одному — ота велика пляма, що нагадує Африку. На другому — багато дрібних червоних плямок. Брама в них — темно-зелена, з великими вирізьбленими ромбами, по краях позолоченими. Леви з кільцями в ніздрях дуже, дуже веселі і різні. Клямка — велика, мідна. Ідучи повз браму, я завжди думав: "За цю клямку береться й вона. За брамою ліворуч — двері, за дверима — покої. Там мешкає вона. Що вона робить зараз?" Яюсь іду я вулицею, а назустріч мені біжить собачка. Вона його не раз пестила. І я гукаю собачку, щоб також попестити його. Такий гарний собачка... З комина куриться. Це їхній комин. Вони топлять. Може, й вона вдома...

Одного вечора відбувалася репетиція концерту. Я сидів на сходах, що ведуть до гардеробної. Вона — поруч мене на стільці. Актори декламували, всі інші слухали. Товариство поділилося на окремі групки. Нас ніхто не бачив. Світло рампи ледве досягало до нашого кутка тьмяно осявало Еленчине біле обличчя та руки. Вона сиділа тихо, мовби прислухаючись до декламації акторів та стриманого сміху за лаштунками. Я зненацька нахилився до її обличчя. Вона сахнулася. Квапливо підвелася й пішла. "Невже вона й досі боїться мене? — подумав я. — Не хоче виказати свого почуття анітрішечки. Втекла, бо я нахилився до неї. Що приховує, чого боїться? Я бачу з твоїх

очей, що ти кохаєш мене: це відчутно в кожному твоєму слові, а ти тікаєш, хоч залюбки зосталася б". Тоді я й гадки не мав, що так воно й повинно бути. Мені заманулося покарати її за полохливість. Я вирішив не дивитися на неї. Чого їй тікати від мене? Це ж просто смішно... Онде панночка Жела. І я підійшов до панночки Жели. Пригадую, що вона перша озвалася до мене.

— Чому це ви так? Невже вам набрид темний куточок на сходах?

— Чому ви питаєте мене про це? Я теж маю свої прагнення, — прибравши позу, відповів я поважно й з пафосом. — Чи то все життя полягає в тому, щоб сидіти у куточку?

— А чому б і ні? Адже це приємно.

— З панночкою Еленою, еге ж?

— Атож.

— Ходімо, панночко Жела, до того куточка. Може, і нам там буде приємно.

— Вам — зі мною?

— Авжеж.

— А кохання?

— А й справді, кохання! О кохання, високе почуття! Прийди! — голосно вигукнув я, жестикулюючи, мов оратор.

— Цитьте! Чого не ви глузуєте? Ви ж у коханні по самісіньку маківку зав'язли. То нема чого вам глузувати.

— А ви хіба звідали кохання?

— Ще ні, але я бачу його.

— Де?

— Хоча б у вас.

— От бачите, як ви помиляєтеся. Взагалі смішно говорити про кохання, а тим паче про кохання високе, прекрасне, щире. Ви, може, мали нагоду бачити, ЯК я вино п'ю або в карти граю. Отож так само охоче, як п'ємо вино, граємо в карти або в більярд, ми кохаємо жінок. Ми граємо в карти, бо вони лоскочуть нам нерви й збуджують кров. Саме це вабить нас до дівчат, панночко. Кров, а не душа...

— Тоді нам мав би подобатися кожен. А воно не так.

— Проте душа тут ні до чого. Погляньмо на голубів. У них така вдача, що вони шукають собі пару. Так само й люди. Тільки ми підвладні забобонам, якимось нав'язливим ідеям, суспільній іпохондрії. Гриземо маслак, який нам полишили мінезингери та трубадури, і гадаємо, що ми закохані, що просто не можемо жити без кохання. Але все це звичайнісіньке собі збудження крові. Виявляти це — кумедно і неестетично. Ви, панночки, маєте більш розвинене почуття естетики, й тому старанно приховуєте свій потяг, поки є змога. Говорити про кохання і здаватися закоханим у порядному товаристві однаково, що вести сороміцьку мову або приходити п'яному як чіп. Це непристойно.

Так я розпатякував, а сам тим часом міркував, де це поділася Елена, бо її щось не було видно. Напевно, пішла до іншої кімнати. Хоче, щоб я пішов за нею. Ага, онде за

лаштунками видно її сукню. Розмовляє з кимось, а на мене й не гляне. А я теж не дивитимуся на неї, хай робить, що хоче. Не дивитимуся, не дивитимуся, не дивитимуся...

— Нумо співати! — вигукнув зненацька хормейстер, виходячи на сцену з партитурою в руці.

— А що співатимемо? — голосно запитала якась висока, чорнява дама.

— "Зимові квіти". Ноти в сусідній кімнаті, — відповів хормейстер. — Прошу, будь ласка! Нам бракує часу!

— Про це ми ще зможемо поговорити, — мовила до мене Жела. — Ви помиляєтесь.

І пішла собі. Я вийшов слідом за нею на сцену. Глянув на сходи й побачив, що там сидить Елена. Вона поважно подивилася на мене, і я знову попростував до неї. Тоді я мав вигляд справді кумедний. А потім іще... На пікніках, концертах, балах. Завжди поруч неї, із серцем, сповненим кохання. Не раз над ранок, після парубоцької гулянки, я брав цигана, показував йому Еленчині вікна й велів грати. Циган грав то журливої, то веселої, а моє серце охоплювала солодка знемога. Ото б нахилитися до її білявої голівки, підвести її ніжно і цілувати... Світало. Музика вмовкала, і я, блідий, ішов додому й засинав, радіючи, що другого дня побачу її.

Гей, дуби, дуби, зелені дуби,
зелена діброва... —

лунало у вітальні. В кімнаті, де я сидів, уже запала темрява. Піду у вітальню до неї. Може, я помиляюся, може, вона і зараз та ж сама тиха, ніжна Елена з полохливими очима.

— Ви тут? — вивів мене із задуми Еленчин голос.

Вона прийшла... Сказати їй, що я тут, чи змовчати? А втім, вона однаково бачить мої ноги у відсвітах груби.

— Тут, — відповів я.

— Чому це ви так уникаєте мене?

— Чому б це я вас уникав?

Я підвівся, і Елена підійшла до мене. Щоб було видно, я нахилився й відчинив дверцята груби. Бач, вона вимагає, та ще й на повен голос, щоб я не уникав її, щоб завжди був поруч неї. Оце ж то і є те, що мене відвернуло від неї... Ні, я не кохаю її... Яка вона довга! Все у ній якесь довге. Обличчя, шия, талія, руки, долоні, пальці. І голос протяглий і плаксивий. Ясне вбрання зі стрічками... Навіщо вона прийшла?..

— Я не люблю фальшу, — мовила Елена, — скажіть щиро! Усі помітили, що ви мене уникаєте. Що я вам заподіяла?

— Що ви мені заподіяли? Нічого.

"Ач, як говорить! Ніби я повинен завжди бути поруч неї! — майнула мені думка. — Не любить фальшу! Ач, які претензії! Ех, треба їй сказати все... Коли б оце зараз я нахилився до її обличчя, вона не втекла б, дозволила б мені що завгодно".

Але тієї миті я навіть руки не міг їй подати. Щось мене відштовхувало. Вона стояла переді мною, а я дивився поверх її голови кудись у куток, холодно, без хвилювання.

— Не сприймайте мене серйозно, — мовив я тихо і одвернувся до груби. "Тепер кінець усьому", — майнула думка.

Мені здалося, що на очі їй навернулися сльози. Я ще раз глянув у її бік. Вона пішла. А я потім просто не йняв віри. Невже вона через мене заплакала? Вона — молода й гарна. Знайдуться інші. Вона така ж сама, як і всі.

У шибки хльоскав бридкий зимовий дощ. Надворі геть усе вкрила темна, непроглядна ніч — жодної світлої цяточки. Тоскно і там, і тут... Ніщо не хвилює душу. Світ порожній, безрадісний. Де ти, тиха, сором'язлива Елено з білявими кучерями й сумними очима? Де світ незабутніх почуттів, що його ти створила? Ти зникаєш, наче птах у ясному небі, що летить у далечінь і чимраз меншає, меншає... перетворюється на манюсіньку цяточку... і зникає... З тобою ми вже не зустрінемося.

Примітки:

[1] Прикрий фізичний та моральний стан після п'ятики, нерозважного вчинку і т. ін.